СВОБОДА — SVOBODA

УКРАЇНСЬКИЙ ДНЕВНИК — UKRAINIAN DAILY

УРЯДОВИЙ ОРГАН ЗАПОМОГОВОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ УКРАЇНСЬКИЙ НАРОДНИЙ СОЮЗ В ЗЛУЧЕНИХ ДЕРЖАВАХ АМЕРИКИ.

OFFICIAL ORGAN OF THE UKRAINIAN NATIONAL ASSOCIATION, Inc.

ТРИ ЦЕНТИ. РІК XXXVIII. Ч. 99. Джерзи Сіті, Н. Дж., середа, 30 квітня 1930. VOL. XXXVIII. No. 99. Jersey City, N. J., Wednesday, April 30, 1930. THREE CENTS.

СЕНАТОР БОРА АТАКУЄ СУДДЮ ПАРКЕРА

ВАШИНГТОН. — Сенатор Бора розпочав дебату в справі заіменовання Паркера суддею Найвищого Суду. Бора говорив дві години. За той час піддав він дуже острій критиці консервативний світогляд судді Паркера. Бора підчеркнув, що Паркер руководиться духом законів, які були добрі кілька сот літ тому, але не відповідають демократичному світоглядови теперішних часів. Рішення Паркера в справі забороня організовання робітників у звязку з „єлов доґ контректс" назвав Бора „нелюдськими".

Сенатор Овермен старався виправдати Паркера, підносячи, що він походить „з простого люду" і тому не може бути ворогом робітників. Овермен твердив, що Паркер держався рішення Найвищого Суду.

На те Бора відповів, що инші суди, як от у Ню Йорку чи деінде, не признавали децизії Найвищого Суду. Бора згадав ще й про те, що конґрес намагався двома наворотами змінити отсе законодавство, але Найвищий Суд був завсіди на перешкоді. Тепер не лишається сенатови нічо инше як іменувати членами Найвищого Суду більш ліберальних людей.

ГУВЕР ФОРСУЄ ПРОГИБІЦІЮ.

ВАШИНГТОН. — Президент Гувер звернувся до конґресу з спеціяльним домаганням, щоби конґрес ще цеї сесії ухвалив предложені йому законопроекти в справі форсовання законів, згляднo прогибіції. Президент заявляє, що без такої ухвали він не є в силі переформувати виконування федеральних законів.

Гувер домагається ухвали пятьох проектів, між иншими: перенесення прогибіції до департаменту справедливости, побільшення тюрем, одностайности щодо пограничної сторожі, відтяження судів і відповідного прогибіційного закона для Колюмбійської Округи.

ПОВНЕ ЗАТЬМІННЯ СОНЦЯ.

СЕН ФРЕНСИСКО. — Астрономи й сотки тисяч цікавих мали особлившу радість, коли оглядали цілковите затьміння сонця і були свідками, як ясний день перемінився нагло в темну ніч. З обсерваторій і літаків пороблено ріжні знимки.

В ОГАЙСЬКІЙ ТЮРМІ НЕСПОКІЙ.

КОЛОМБОС (Огайо). — В огайській тюрмі нема спокою. По одній траґедії, яка забрала 320 жертв, треба надіятися кождої хвилі нової. Вязні збунтовані, а тюрма обсаджена військом і машиновими крісами. Вязні домагаються певних реформ, а в першу чергу уступлення дотеперішнього директора тюрми, котрого вважають головним виновником таких великих жертв у людях. Та директор не уступає.

ДЕНЬ МАТЕРИ.

ВАШИНГТОН. — Військо й маринарка одержали урядове поручення, щоби жовніри святкували „День 11 травня як День Матери". Кождий жовнір, коли має нагоду, повинен у той день відвідати свою маму, а коли не може бути вдома, має написати до матери лист.

НА СПЕКУЛЯНТІВ НАПАВ СТРАХ.

НЮ ЙОРК. — Нюйорська біржа завдала немалого страху спекулянтам. Ото по кількох місяцях звишки папери почали нагло спадати. Кажуть, що сталося це наслідком звітів, які проголосили залізниці й ріжні промислові компанії, а які не виказують відповідних зисків.

НАПАД НА ПРИДОРОЖНИЙ РЕСТОРАН.

КЕМДЕН (Ню Джерзи). — Було це коло 2-гої години над раном, як гості забавлялися весело в продорожнім ресторані, званім „Белмовр Контрі Клоб". Нараз впали 6 замаскованих людей і приказали гостям станути під стіною та піднести руки вгору. Один з гостей рухався поволи, того бандити положили відразу трупом, а решту ограбили з готівки і дорогоцінностей.

НА ДОБРОДІЙНІ ЦІЛИ.

НЮ ЙОРК. — В Метрополитен Опера Гавз відбулося масове зібрання в ціли започаткування річної кампанії за збірку на допомогу добродійним католицьким організаціям. До зібраних промовляли між иншими кардинал Гейз і бувший ґовернор Ал Смит.

Підчас кампанії з минулого року зібрано на такі цили $1,547,778.74, а цього року надіються зібрати більше. Збірку переводить понад 20,000 людей. Кампанія обєднує 209 католицьких добродійних організацій.

З зібраного в минулім році фонду користало 209,521 осіб.

НОВА ДЕШЕВА ТАКСІВКА.

НЮ ЙОРК. — По довгих пертрактаціях поліційний комішенер Гвейлен згодився вкінці дати концесію новій компанії таксівок, яка числитиме за першу милю всього тільки 15 центів. Досі числили таксівки 15 центів за першу четвертину першої милі. Инші компанії розпочали боротьбу проти цеї концесії, бо кажуть, що це буде получене з захитанням публичного безпеченства.

РАТУВАВ ДРУГОГО Й САМ ЗАГИНУВ.

НЮ ЙОРК. — Френк Сантонія, літ 17, стояв на горішній плятформі на стації Бридж Плаза, а його поведення видалося дивним для инших подорожних. Зауважив це якийсь молодий хлопець і пішов до Сантонії в хвилі, коли той кидався під надходячий поїзд. Незнаний кинувся за Сантонією і згинув під колесами поїзду, а покаліченого Сантонію відвезли до шпиталю. Сантонія хотів покінчити з життям, бо не міг знайти роботи.

В ПРОЦЕСІ ТУКИ ПРОПАЛИ СУДОВІ АКТИ.

В Братіславі відбувається апеляційна розправа проти бувшого словацького посла Туки. Чималу сензацію на цьому процесі викликала заява апеляційного суду, що в окружному суді пропала частина актів з першого процесу Туки.

ВИГНАННЯ ЗІ ШКОЛИ ПРИЧИНОЮ САМОГУБСТВА.

12-літню Іванну Пилипюк вигнано за якусь провину з народньої школи в Станиславові. Мала учениця так перенялася тією подією, що поповнила самогубство. Вона скочила до Бистриці й утонула.

КРІВАВА ПІМСТА.

Окружний варшавський суд був дня 2 квітня місцем крівавої пімсти. В тому суді відбувався процес проти якогось Берка Ґарфінкля, обвинуваченого за душогубство Маєра Газенфуса. Коли в часі перерви відпроваджували обвинуваченого до вязничної келії, приступив до останньочо брат вбитого й добувши револьвер, тяжко його ранив трома вистрілами. Раненого відвезено до шпиталя, а душогубця арештовано.

ПРОТЕСТ 20 ТИСЯЧ ЖІНОК ПРОТИ ОДНОЇ ФІЛЬМИ.

Цими днями в кількох швайцарських місточках почали висвітлювати фільму п. з. „Недоля жінок". Ця фільма представляє небезпеки, які слідують з того, коли жінка хоче при помочи операції запобігти родженню потомства. Проти висвітлювання тієї фільми запротестувало 13 жіночих товариств з 20 тисяч підписами жінок. По їх думці ця фільма — це експльоатація для рекламових цілей найінтимніших фактів з життя жінки. Ця подія викликала в Швайцарії велику сензацію.

НЕБЕЗПЕЧНИЙ УРЛЬОП.

Ф. Козловський з Лодзі, засуджений на кілька літ вязниці, занедужав і для поратовання здоровля дістав урльоп з кримінaлу. Приїхавши до Лодзі, посперечався з братом і сокирою розчерепив йому голову. Арештований і відставлений назад до вязниці, урльопу вже мабуть не дістане.

ПАТРІОТИЧНІ ЗЛОДІЇ.

Львівська поліція арештувала Марію Олішевич з вул. Личаківської 5. та Романа Проциера з вул. Павлінів 12, за те, що вони продавали календарі повстанців з 1863 р. і гроші забирали собі. Крім того ці типи збирали жертви на будову памятника повстанцям та оборонцям Львова і в цей спосіб у їх кишені опинилось майже 10 тисяч золотих.

ПОЛИЧНИК АРТИСТКИ.

В лондонському театрі Вест Енд виступала оноді артистка-співачка Дженні Колінс. Підчас її співу хтось з перших рядів слухачів почав мявкотіви, наслідуючи кота, наслідком чого повстав на салі сміх. Артистка докінчила співати арію, але за кулісами дістала спазми плачу. В кінці третього акту артистка скорим кроком зійшла на салю й, підійшовши до першого ряду крісел, дала поличник одному з панів. Характеристичним є, що артистка в великому напруженні нервів не зорентувалася докладно щодо особи, на котрій хотіла пімститися, й через помилку вибила по лиці зовсім иншу особу, котра найспокійніше заховувалася через цілий час вистави.

ЛИХІ ОБСТАВИНИ СОВІТСЬКИХ УЧЕНИКІВ.

Совітські часописи подають, що в останнім шкільнім році перепало 23,634 учеників середніх шкіл у самій тільки Москві. Часописи боліють над фактом, що крім моральної втрати коштує цей неуспіх пять мілїонів рублів. Часопис „Красная Нева" бачить головну причину неуспіху в тяжких умовах життя школярів і каже, що склянка молока денно для дитини рахується в Москві роскішю. Осібна анкета ствердила, що 11 процентів учеників, котрі перепали, не мали ліжок і спали па підлогах побіч 5 до 6 других осіб.

АРЕШТУВАННЯ ДВОХ УРЯДОВЦІВ ДЕРЖАВНОГО ЕМІҐРАЦІЙНОГО УРЯДУ.

Дня 2. квітня львівська поліція арештувала двох урядовців Державного Еміґраційного Уряду, Циґаніка й Собечка, за те, що вони брали хабарі від бідних робітників, котрі виїжджали на пільні й гірничі роботи до Франції.

ВЕЛИКА ПОЖЕЖА.

В Млинисках, пов. Жидачів, вибухла дня 3. квітня велика пожежа зпочатку в будинку Йосифа Ястржембского. Опісля наслідком вихру перекинувся вогонь на сусідні селянські хати. Шкода виносить понад 50 тисяч золотих.

ЛЕВ У ФРАНЦУСЬКІМ ЛІСІ.

У місті Каґорсі із цирку втік лев, якому вдалось перебігти місто й сховатися в лісах. Один селянин, ідучи з жінкою через ліс, бачив льва і перестрашений виліз на дерево, де просидів до ранку. Тепер по цьому лісі блукає відділ жандармерії, щоби цього льва вбити, але покищо намарно.

УТІК ІЗ СРСР.

Михайло Шамбеля, Француз із походження, 1920 р. служив добровольцем у польській армії і відчас бою над Вислою попав у большевицький полон. Як полонений, він працював у Путилівській фабриці, після чого большевики закинули йому „саботаж", і засудили на 15 літ примусових робіт. Аж цього року йому вдалось утекти з Катеринослава до Варшави, де французьке посольство видало йому пашпорт і вислало до Парижа.

ЗАБОБОН ПРИЧИНОЮ САМОВБИВСТВА.

У селі Кісельово біля Мукачa жив молодий робітник Василь Павлик, дуже веселий і життєрадісний хлопчина. Але через ріжні родинні й особисті прикрости Василь Павлик попав у мелянхолію, а забобонні селяни, бачучи цю зміну настрою хлопця, поширили чутку, що у Василя Павлика вселився чорт. Помалу почали хлопця оминати його товариші, а навіть родичі Василя боялися свого сина і вірили, що їх син опанований злим духом. Бачучи це все, хлопець повірив, що в ньому справді сидить чорт і попросив священика, щоби він вигнав цього чорта з його душі. Священик не згодився і це кинуло хлопця в ще більшу мелянхолію, а недавно він повісився в лісі на дереві. Селяни, переконані, що і це самовбивство було ділом чорта, не хотіли самовбивця зняти з дерева ані похоронити і все це зробили тільки жандарми.

АРЕШТУВАННЯ УКРАЇНЦІВ НА СЛОВАЧЧИНІ.

Польська аґенція телеграфічна повідомляє з Праги, що поліція в східній Словаччині арештувала пятьох Українців, членів Української Військової Організації. Їм закидують, нібито вони хотіли відорвати Закарпатську Україну від чехословацької держави.

НА УКРАЇНІ ГОРЯТЬ КОЛЄКТИВИ!

З Риги доносять, що українська людність чимраз сильніше виступає проти радянської влади. В місцевости Білозерську, під Мелітополем, товпа селян підпалила колективістичний млин, а відтак кинула туди провідника совіту, секретаря комуністичної організації і голову робітничої бриґади. Всі три вони згоріли.

В криворіжському окрузі нема дня, щоби червоний когут не знищив забудовань комуністів. В останніх часах згоріли всі інвентарі та запаси насіння кількох комун.

29-ЛІТНА ЖІНКА РОСТЕ.

„Діміняца" доносить з Клюжу (Румунія), що цими днями оперували там лікарі на клініці 29-літну незамужну жінку Сусанну Фекете. По операції підросла вона в протягу кількох днів на 50 центиметрів. Лікарі добачують у цьому нову слабість і силкуються задержати зріст.

РОДИННА ТРАҐЕДІЯ У ПРАЗІ.

Дня 30. березня збожеволіла дівчина Главачек і в приступі божевілля застрілила 3 членів своєї родини, а потім сама закінчила життя самовбивством.

ДІТИ МОРДУЮТЬ.

На дорозі між Глинянами й Ляшками вбито торговця прядивом Улянера. Поліція арештувала 16-літнього Михайла Юзьву з Вижняи (пов. Перемишляни). Він признався, що вбив Улянера з кріса та забрав у вбитого 20 зол. — В селі Колодрібка, пов. Заліщики, 17-літній Петро Олійник і 19-літній Дмитро Козарук застрілили Йоселя Вексельблята та його жінку. Малолітніх злочинців арештовано і вони признaлися, що вбивство виконали в цілях грабунку.

З ЛЮБОВИ — ДЕФРАВДАНТОМ.

У Філєфельді в Австрії арештували урядовця банку Артура Фульда за дефравдацію банкових грошей. Арештований є сином високоінтеліґентних родичів і до 1922 був дуже чесною, скромною і працьовитою людиною. Але 1922 року він залюбився в одній молодій артистці віденської опери і вона згодилась бути його любовницею. але вимагала від нього так багато грошей, що він кинувся на біржеві спекуляції, утратив усе своє майно, а коли артистка загрозила, що покине його, якщо не матиме грошей, Артур Фульд здефравдував у банку більшу суму. Цих грошей потрібувала артистка на життя у Мюнхені, куди виїхала на гостинні виступи в театрі. Разом з нею виїхав і Артур Фульд, який тепер говорить, що не міг жити без артистки і ради неї зійшов до ролі дефравданта. У Мюнхені артистка покинула його і заручилася з іншим, а бідного Артура Фульда арештували і він тепер покутує у віденській вязниці.

БОМБА В РАДЯНСЬКОМУ ПРЕДСТАВНИЦТВІ — БОЛЬШЕВИЦЬКА ПРОВОКАЦІЯ

ВАРШАВА (Польща). — Тепер тут панує переконання, що бомбу, яку знайдено в радянському посольстві, підложили большевицькі аґенти-провокатори, щоби викликати симпатії робітництва до комуністів, що нібито їх переслідують вороги. Особливо звертають увагу на те, що, як довідалися після докладного розгляду бомби, вона була наповнена звичайним порохом, який не міг би зробити багато шкоди, коли би бомба вибухла.

Члени радянського посольства не були здивовані й занепокоєні тим, що знайдено бомбу в будинку посольства. Польська преса старається обминути справу взаємовідносин Польщі та Радянщини, а про бомбу пише як про „аґітаційний спосіб". Ніхто не сподівається, що Москва пришле польському правительству свою ноту протесту зприводу „замаху" на радянське посольство.

НЕНАДІЙНІСТЬ ІНДУСЬКИХ ВІЙСЬК.

ЛОНДОН (Анґлія). — Стало відомо, що підчас повстання Індусів у районі Пешавура виявились ознаки розкладу серед жовнірів двох чет у місцевому індуському полку. Тому два батальони цього полку вислано в невеличке місто Абботтабат, де над ними переводиться слідство.

Цей полк зложений з Індусів-гірняків, які живуть у районі Пешавура. Вони належать до войовничого племени й уважають себе серед Індусів шляхтою. Підчас світової війни вони хоробро билися на полях Франції. Загально тут панує опінія, що вони як Індуси дійсно можуть піддатися пропаґанді, яку веде Ґанді.

ПІСЛАНЕЦЬ ПРОПАВ БЕЗ ВІСТИ.

ЛОНДОН (Анґлія). — На кілька днів припинилися переговори між еґипетською делеґацією й представниками брітійського уряду. Для продовження переговорів треба було привезти з Єгипту додаткові документи. Для цього десять днів тому післано спеціяльного післанця від еґипетської делеґації, д-ра Сала.

Він мав повернутися до Лондону 28 квітня літаком, котрий прилетів з Каїра. З Каїра були одержані відомости, що д-р Сала летить пасажиром на літаку „Сіті оф Ґлезґов", але коли цей літак прилетів до Анґлії, то на ньому не було д-ра Сала. При нім були дуже важні документи, від яких залежить успішне закінчення еґипетсько-анґлійської конференції.

БАНДИТИ ГУЛЯЮТЬ.

ШАНҐГАЙ (Китай). — На місто Кінґсучен, котре лежить сто миль від Нанкіна, столиці націоналістичного уряду Китаю, напали бандити. Яких сто вершників увірвалися в місто, розстрілюючи з трицяти скорострілів населення. Вони перебили всіх урядників у місті та вибили біля 1,000 мешканців. Також не менше 1,000 мешканців міста бандити погнали в гори з награбованим ними майном. Підчас нападу вони підпалили місто й зруйнували всі доми.

Місіонарі повідомляють, що армія 6,000 комуністів заатакувала місто Кіенлі. З инших районів також повідомляють про поширення бандитизму. Банди безжалісно вимордовують селян та грабують їх майно. Вони також нападають і на міста, які трапляються в районі їх діяльности.

НОВА ЗАЛІЗНИЦЯ.

АНАБУЛАК (Росія). — Закінчено будування туркестансько-сибірської залізниці, яка побіч економічного значіння уявляє собою надзвичайно важну стратеґічну артерію на китайському кордоні. Ця залізниця проходить у віддалі 700 миль від китайського кордону, здовж нього.

Залізницю будовано чотири роки й вона вартує 100,000,000 долярів. При будові її працювало 500,000 робітників і 200,000 верблюдів, які підвозили матеріял для будови. Вона має 1,750 миль довжини й лучить між собою Сибір та Туркестан.

НЕМА КРІЗИ.

МАДРИД (Еспанія). — Премієр-міністер повернувся з Сивілі, де він був на авдієнції в короля. Міністер спростовує всі чутки про можливу крізу кабінету міністрів і заявляє, що це правительство залишиться без змін до того часу, поки будуть переведені вибори до парляменту. Між міністрами взагалі й між правительством та королем панують гарні відносини.

ЗНАЙШЛИ СОДОМУ Й ГОМОРУ.

ЄРУСАЛИМ (Палестина). — Археольоґічна виправа від римського біблійного інституту знайшла на березі Мертвого моря руїни двох міст. Керівники виправи говорять, що це руїни біблійних міст Содоми та Гомори. Всі знахідки показують на те, що знайдені міста були знищені пожежею щонайменше 2,000 років до Різдва Христового.

Дотепер пощастило роскопати фунтаменти деяких будов, а також відкопати прямі вулиці міста. Знайдено багато людських кістяків та багато ріжних річей домашнього вжитку, що дуже важне для студіювання тогочасного життя в Палестині.

БОЖЕВОЛІЮТЬ З ГОРЯ.

БУКАРЕШТ (Румунія). — Загальна скількість жертв пожежі церкви в селі Костенці, яка сталася у Вербну неділю, виносить тепер 122 душі, бо десятеро попарених вогнем померли пізніше в шпиталі. Біля дванацять женщин, які стратили при пожежі своїх мужів та дітей, збожеволіли з горя.

Багато инших женщин перебувають день і ніч на цвинтарі, де плачуть над гробами своїх кревних. Вони не зважають на те, що жандармерія старається їх відправити з цвинтаря. З Америки приходять гроші на допомогу потерпівшим родинам.

"SVOBODA" (LIBERTY)
FOUNDED 1893
Ukrainian newspaper published daily except Sundays and holidays at 81-83 Grand Street, Jersey City, N. J.
Owned by the Ukrainian National Association, Inc.
Edited by Editorial Committee.
Entered as Second Class Mail Matter at the Post Office of Jersey City, N. J. on March 30, 1911, under the Act of March 8, 1879.
Accepted for mailing at special rate of postage provided for in Section 1103 of the Act of October 3, 1917, authorized July 31, 1918.

SUBSCRIPTION RATES:		ПЕРЕДПЛАТА:	
Three cents a copy.		Поодиноке число три центи.	
One year	$ 7.00	На рік	$ 7.00
Six months	$ 3.75	На пів року	$ 3.75
Three months	$ 2.00	На три місяці	$ 2.00
Foreign and Jersey City Rates:		В Джерзи Сити і Заграницю:	
One year	$10.00	На рік	$10.00
Six months	$ 5.00	На пів року	$ 5.00
Three months	$ 2.75	На три місяці	$2.75

За кожду зміну адреси платиться 10 центів.
З Канади належить висилати гроші лише на т. зв. Foreign Money Order.
За оголошення редакція не відповідає.
Телефон „Свободи", Montgomery 498. Тел. У. Н. Союза: Montgomery 1838.
Адреса: "SVOBODA", P. O. BOX 346, JERSEY CITY, N. J.

ЗА ПРАВА ЮНІЙ

Боротьба між сенаторами за потвердження номінації судді Паркера членом Найвищого Суду Злучених Держав зовсім несподівано може мати добрий наслідок для робітничих організацій. Група поступових сенаторів постаралася тепер о те, що сенатовий комітет для судейських справ ухвалив предложити повному конгресови проект сенатора Шипстеда про обмеження судових заборон проти юній.

Справа ся товчеться в американськім конгресі вже від довгого часу. Самий внесок сенатора Шипстеда лежав у комітеті нерушаний два роки. Доперва заворушення, яке викликав спротив проти номінації Паркера, видвигнуло його зі забуття. Сей проєкт, як можна догадуватися, звертається проти надуживання права судової заборони, „ославленого" інджонкшену, проти робітничих юній та проти робітничої зорганізованої акції.

Одна постанова пропонованого поступовими сенаторами проєкту забороняла би судам видавати таку судову заборону на користь такого підприємства, яке домагається інджонкшену, а яке не використало всіх можливих посередництв для загладження свого непорозуміня з робітниками. Коли, приміром, у тому стейті є стейтова рада арбітрації, то підприємство мусілоби вперед віднестися до сеї ради о посередництво, а доперва, як таке посередництво не довелоби до ніяких вислідів, моглаби компанія віднестися до суду по інджонкшен.

Друга постанова пропонованого проєкту відноситься до так званих „єлов дог контрактс". Як відомо, так робітники називають контракти, котрими підприємства зобовязують робітників при приниманню до роботи не приступати до робітничої юнії. За законну важність таких контрактів веласи досі завзята боротьба між підприємцями і юніями. Вона вже часто відбивалася в судах. Вона вже часто виринала в законодатних тілах. Однак, ще досі властиво законно якслід не обкроєно сього грубого надужиття підприємців тяжкого положення робітника при найманню його на роботу. Тому проєкт Шипстеда хоче постановити раз на все, що на будуче ніякий підприємець не буде мати права викидати робітника з роботи, хочби сей робітник зобовязався при вступі на роботу не приступати до робітничої юнії, а відтак приступив.

Не від речі буде додати, що се все ще тільки проєкт. Треба ще богато заходів, заки він стане законом. Голоси політичних клюбів моглиби помогти приспішити ухвалення сього потрібного закона.

М. Данильченко.

ІНВЕСТУЙМО А НЕ СПЕКУЛЮЙМО.

1. Спекуляція й інвестмент.

Перед двома роками один мій канадійський приятель з захопленням розповідав мені, як добре він „інвестував" свої гроші в майнове приємство на півночі Канади. Він щиро радив мені зробити те саме, бо по його інформаціям заробітки там будуть скорі і дуже великі. Бажання скоро заробити унімило його віру у великі обіцянки агента.

Тепер та компанія вже зліквідована, а мій приятель звичайно загубив всі „інвестовані" гроші.

Заробити богато й скоро, це є на загал природна прикмета всіх, бо кожний бажав би краще жити. Але бажати одно, а реальна дійсність друге.

Є багато пропозицій скорого, легкого і великого заробітку, але 99% тих, що поміщують свої гроші в такі підприємства, гублять їх, бо в більшости це є чиста спекуляція. Багато людей, які спекулють, або ще гірше грають на збіжевих чи шерових біржах, думають, що вони інвестують, а не спекулюють. Незрозуміння ріжниці між спекуляцією й інвестментом веде дуже часто до втрати тяжко запрацьованих грошей.

Ріжницю між спекуляцією, інвестментом і позичкою можна пояснити так: Спекулює той, хто купує щось з надією продати, коли ціни підіймуться. Коли хто купить будинок для того, щоб перепродати його з зарібком, тоді він спекулює. А коли купуємо будинок, щоби винаймаючи його, заробляти — тоді інвестуємо. Коли купуємо шери, щоб потім спродати їх по вищій ціні, тоді спекулюємо. Коли купуємо, щоб їх тримати і одержувати від них дивиденди — тоді інвестуємо. Коли купуємо бонди, щоб перепродати їх з заробітком, тоді спекулюємо, але коли купуємо бонди, щоб їх тримати і одержувати від них прибуток у формі проценту, то в цьому разі ми позичаємо, а не інвестуємо.

2. Сила і вартість грошей.

Чим же відріжняється позичка від інвестменту? Ріжниця полягає в силі і вартости грошей.

Гроші мають заробітну силу і наємну вартість. Ця сила і ця вартість не є тесаме. Гроші можуть обертатись як інвестмент і як позичка. Гроші є позичені, коли вони приносять означений процент і є інвестовані, коли приймають участь в прибутках підприємства. Позичивши гроші на нот, моргедж чи бонд, або позичивши їх за проценти до банку, одержуємо за них наємну вартість, а інвестовані в підприємство, вони мають заробітну (продуктивну) силу. Процент за гроші репрезентує наємну вартість. Дивиденда — репрезентує заробітну силу.

Гроші, як і людей, можна поділити на дві категорії: Одна працює за певну платню, а друга сама для себе. В першому випадкові ми комусь наймаємо свої (позичаємо) гроші, щоб вони працювали для нього за означену платню-процент. В другому випадкові — це є дійсний інвестмент — даємо своїм грошам можливість виявити їх повну продуктивну силу в роботі для себе.

Інвестуючи гроші, звичайно одержуємо все, що вони заробляють, чи то у формі дивиденди, чи зросту вартости самого підприємства. А коли ми комусь позичаємо їх, то одержуємо лише ренту за користування ними в формі певного проценту на капітал.

Інвестуючи, не маємо угоди звернення нашого капіталу, — хіба продамо свій уділ комусь иншому — ми є спільником компанії і через те приймаємо участь в її заробітках.

Позичивши гроші, одержуємо в умовлений термін свої гроші назад, — коли той, хто позичив, має змогу їх повернути, — але не приймаємо участи в його заробіткові. Все, що маємо, це наш процент за користування нашими грішми. Чи інвестуємо, чи позичаємо, маємо до діла з ризиком. На цей факт треба памятати. Коли підприємство не певне, то його бонди також не є певні. Будівля не може бути солідніщою від фундаменту. Питання, чи не краще бути власником, як кредитором. Зиск, коли він є, є однаковий на позичені і на інвестовані гроші, але не винагорода не однакова, бо при удачі інвестор має великий заробіток, а той, що позичив свої гроші, має тільки означений процент. Але, на жаль, цей означений процент в дійсности не завжди є сталою вартістю, бо сама вартість грошей — їх покупна сила — не є сталою, а через те сьогоднішня вартість бонду-позички не буде тою вартістю за яких 15—20 років.

Покупна сила грошей повоі зменшується, а точно означена вартість бондів залишається та сама. Сьогодні за долляр можемо купити тільки дві третини того, що можна було купити перед війною і менше половини того, що можна було купити перед 35 роками. Коли перед війною купив хто бондів на $1,000 і ще тримав їх далі, то коли вони добрі — вони вартують тепер також $1,000, але за ту сьогоднішну тисячу можна купити тільки дві третих того, що можна було купити перед 14 роками. Значить треба фактично загубити одну третину грошей на зменшенні їх вартости. Колиб же ми не позичили, а інвестували згаданих $1,000 в якесь дуже добре підприємство, то за той час наші гроші що найменше подвоїлисяб. Вартість того інвестменту збільшиласьби через те, що великі підприємства мають звичай списувати дуже велику частину свого чистого прибутку на ріжні резерви, на обезпіщення будинків, машин, майна, нових покладів і иншого, а після цього з решти чистого заробітку тільки половину, а тоді одну третину сплачують своїм удіовцям як дивиденди. Решта — від пів до двох третих — знову йде в резерви для дивиденд на гірші бизнесові часи та на поширення підприємства. Вкажу на приклади кількох всім відомих компаній: Стандард Ойл оф Ню Джерзи (Ракефелера) заробляє на кождий шер річно поверх $5, а сплачує титулом дивиденди $2. Вестинггавз Електрік заробляє $10, а сплачує $5. Інтернешенал Гарвестер заробляє поверх $7, а сплачує $2.50. Як я вже сказав вище, ці чисті заробітки перенесено вже після ріжних попередних списувань у резерви. Це є причини дійсного, а не спекулятивного зросту цін на добрі шери.

3. Інвестор.

Дійсний і обережний інвестор, раніш ніж купити шери якогось підприємства, в першу чергу дивиться, скільки підприємство заробляє на кождім шері, скільки списує в резерви і яку частину чистого заробітку сплачує титулом дивиденди. Він аналізує історію і фінансовий стан компанії, її положення серед конкуруючих підприємств і її вигляди на будучий розвиток, і нарешті, які люди стоять на чолі тої компанії. Для такого інвестора купівля шерів є купівлею участи в бизнесі і через те він так уважно і обережно досліджує всі деталі. Це є система дійсного інвестора.

4. Спекуляція.

Часто цього дійсного інвестора змішують з так званим спекулянтом. Спекулянти, як, на жаль, є велика більшість, мало або зовсім не звертають уваги на дійсну вартість підприємства. Дуже часто вони на цьому просто не розуміються. Вони марнують свій час і енергію біля біржевого тикера або дискутують „маркет" з людьми не більше компетентними, як вони самі. Ці люде залежать від чуток та новин, які вже давно не є новими. Вони живуть непевною надією і вірою розбогатіти в дуже короткий час. Для журавля на небі вони випускають з рук синицю — свої ощадности.

Бувають щасливі випадки, коли з невеликими грішми виграють значну суму, але виграш впливає на психольогію виграшового, відкриває йому ще більші перспективи і в результаті губиться не тільки виграш, але й свої гроші. Ця група людей не є навіть спекулянтами, а звичайними грачами: вони грають на біржі так як на кінських перегонах, або за карточним столом.

Дійсних спекулянтів з міліонами долярів я тут не торкаюсь, бо ті сами роблять „маркет" тоді, коли є добра нагода постригти публику.

5. Небезпека і гарантія.

Гарантія капіталу є першою вимогою інвестора. Та не забуваймо, що таке як „абсолютна гарантія" не існує. Навіть коли купуємо урядові чи муніципальні бонди або позичаємо на перший моргедж, все таки до певної міри ризикуємо. Але кожде ризико можна звести до мінімум, коли строго держатимемося фінансового правила: „Не вкладайте всіх яєць в одну торбину". Це значить, що треба асекурувати свій інвестмент в той спосіб, що ділиться його в певній пропорції між ріжні індустріяльні групи і підприємства. Цього правила строго додержуються банки, асекураційні компанії й інвестмент трости.

НА БІЖУЧІ ТЕМИ.

АМЕРИКАНСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ГИМН.

Вістка, що палата послів остаточно приняла проект конгресмена Лентикома признати пісню „Стар Спенгелд Беннер" за американський національний гимн, пригадала Американцям, що їх думка, яко-сю пісню за гимн уже признає, є безосновна. Такого в Америці ще не було.

РОБІТНИЧЕ ЗДОРОВЛЯ.

Мис Перкинс видала публичний рапорт про промислові випадки в нюйорськім стейті в місяці марті. Як показується з рапорту, робітники могли були запобігти богато випадкам, якби були знали згори, на що вони наражуються, беручись до якоїсь роботи.

До таких випадків, яким можна було запобігти, належить велике число пропуклин. Робітники часто хапаються двигати за великі тягарі, не думаючи, що з сього можуть вийти поважні ушкодження тіла. Як показує рапорт, пропуклина дуже часто потягає за собою комплікації. Людина, що дістане пропуклину, часто дістає запалення легенів, яке може легко скінчитися смертю.

РЕЛІГІЙНА ТЕРПИМІСТЬ.

Комісія шкільництва в стейті Ню Йорк відкликала з посади одного директора школи за те, що не хотів приняти одної вчительки на посаду через те, що вона католичка. Комісія в сей спосіб проучує принципала, що Америка се край релігійної терпимости і то не тільки на папері, але й в житю.

Країв з паперовою терпеливістю є богато. І в Польщі в конституції написано, що там кожда віра має бути рівноуправнена з другою, але що з того?

НОВИЙ СПОСІБ БОРОТЬБИ ПРОТИ ЗЛОЧИНЦІВ.

Комісія для боротьби проти злочинців у Шикаго подала новий спосіб боротьби проти злочинців. Видала вона спис бандитів і радить громадянству трактувати їх як ворогів громадянства.

Колись у давнину подібних людий проголошували за стоячих поза правом. Такого чоловіка міг кождий убити, і за те не вигладає варварством. Хоча се нині виглядає варварством, але се мало якесь значіння. Нинішне поставлення бандитів на лісту „громадських ворогів" значіння властиво ніякого не має.

БАНДИТИ ТА ЇХ ОПІКУНИ.

Лишень одна точка в тій заяві заслугує на більшу увагу. Каже комісія для боротьби проти злочинців, що вона буде слідити за політиками, які приятелюють з бандитами та їм помагають.

Отсе одинока погроза, котра має практичне значіння. Американська поліція не має успіху в своїй боротьбі проти злочинців тому, бо кождий злочинець має приятелів у високо поставлених „приличних" осіб. За всякі прислуги, які злочинці роблять політиканам при виборах, політиканни відвдячуються ріжними судовими прислугами. Вони бенлюють бандитів, добувають з арештів, опізняють арештовання, дають нагоду втікати, і тим подібне. Вся та піддержка тайна. Про неї громадянство не знає. Колиб воно знало, то воно пімстилось би на політиканах при виборах. Тому коли комісія справді виконає свою погрозу, то се може мати який-такий вплив на боротьбу проти злочинців.

Курдидик Ярослав-брат.

„СВОБОДА".

Два дні у Сорочівці кулі копирсали землю, свиргоітали і звизалися — аж повітря вило. Як божевільне вило — як скажене...

Українські війська нічю зайшли ззаду червоних, взяли їх у перехресний огонь, відібрали скорострілі і таки тимиж скорострілами завдали їм такого часу, що третина ледви збереглася...

Над раном третього дня підперли червоних нові сили і як апостоли, що мали спасти нарід, увійшли вони знов у Сорочівку.

Прийшли і принесли з собою рай, рівність, свободу і справедливість на закривавлених штиках.

В старій корчмі став „воєнсуд", а тривожна вістка ходила тихим ходом по хатах. Що нічю Гнатиха якось до села підвів, бо вони не знали, що скорострільня в смерчині...

— Батенку, і хтож би то мав бути?

— Кажуть: Шкваркова Тетяна з Маланею.

— Часина минула, як понесли...

— До старшого певно...

— Не знаю...

— А кажуть, вони туди ходили, тай їх хата в смеречину припирає...

А Тетяні пятнацять минуло, а Маланці чотирнацять...

Стара клялася хрестом, що дівчата невинні, але вони — як опирі — реготалися...

— — — — — — — — —

Привели їх заляканих.

Крізь двері чути було, як кричали:

— За революцію! За свободу!...

Пили зрабований самогон, їли недокислі огірки і черствий, як чорнозем, хліб.

Першу повели туди Тетяну... Маланя чула, як брудна голота верескнула:

— Хороша, хороша! Впірйод ми єє...

— А потом розпітаєм!...

— Ги-ги-ги! Контрреволюціонерри!...

Тетяна мовчала. Сергій підступив.

— Как? Кю? Что?

Мовчала.

— Ги-ги-ги — хитнувся пяний...

— Не атвечаєт?

— Ги-ги-ги... Ми самі... О, у нас сила...

...За поясом теліпався „наган", а на драбинах воза сміялися таєсьми кулеметні: насстільки і на кождому сидить, причаївшись, смерть...

— Бачиш? — підсунув їй під очі дуло.

Та вона ні не бачила, ні не чула нічого.

Вони стовпились в живе колісце диких, виснажених, кар-топляних облич, заслинених, розявлених ротів, крізь які дихала пристрасть закаламучених самогоном очей...

— Ну єє!...

— Ай! — крикнула, мовби з неї виривано живцем серце.

Та салдат брудною масою звалився на її вутле і бліде тільце.

— Тавариші! А потом вирядом...

І трясся, торганий роскішю, мов у пропасниці.

— Смотрі, Міша...

— Ги-ги-ги!...

— Как спарувались з контрреволюціонеркой...

— Просілась, что только єй пятнацять лет...

— Что грех...

— Ги-ги-ги! От сволоч! А у контрреволюціонери — не грех...

І як Сергій кровавив собі сорочку — то вони:

— Уй! Міша! Он ужо! Тепер ти! А потом я...

— А потом прямо в єті красівії глаза!

Міша встав теж окервавлений.

— От брат, — самая сладость...

І по звірськи копнув її в груди:

— Что вона, сукіная доч, падохла...

— Нічево! Приведі другую...

Міша колибаючись рушив крок і кляв, що не міг в двері потрапити. Крикнув розпрезаним голосом:

— Відчініть двері!

Хтось ліниво встав і одчинив йому двері. За часок привів меншу, бліду і застрашену Маланю.

Підвів її до найстаршого Сергія.

Сергій затягнувся смердючим димом, папіроску одставив на бік...

— І ти тоже не любіш нас? — лепетав храпливим, сифілістичним голосом. — Тоже пашла с сестрой показать Украінцам, где пулеміоти?

Мовчала. А йому очі набігли кровю, зірвався і пястуком, як довбнею, вдарив в мале личко.

— Возьміте єту сволоч!

— Ги-ги-ги!

І десять довгих, засмарованих і костистих рук витягнулося жадібно по криваву жертву...

— Ванька! Возьмі ейо себя — ти іщо нет...

І один з них так попхнув її в кут до Ваньки, що вона головою вдарила його в груди. Вистрашеними очима подивилася на нього, мов питалася ними: За що мене забиваєш?...

Помяте і викривлене болем обличе корчево здригалося — а в тому місці, де вдарив був Сергій, виділа поздовжна темно-синя пляма...

— Покажі, какіє у тебя грезі! — нагнув до неї своє червоне, спітніле, товсте рило, а з огидного рота вив простий самогон і огірки...

— А може вона напйотся?

— Что? — ревнув хтось. — За єто, что галічан...

Вона тремтіла і завзято мовчала.

— Ході со мной!...

І випхнув її брутально за двері.

По другій стороні, у хаті, де допалювався кусок тонень-кої свічки і дрожаче світло чіпалося обдертих стін — повалив її на купу протертої соломи і важким пяним тілом звалився на неї.

Вона пручалася, кидалася в бік — але худі і костисті руки держали кліщами. Ванька крізь зуби викинув якийсь незрозумілий проклін і верескнув розбішено:

— Ти не пручайся, а то застрелю как собаку.

Махнув „наганом" у воздусі, а на нього скочило світло, хховзнулося — і він ніби лиснув зубами, засміявся.

Та вона не зважала. Тріпалася, чула, що слабне. В придавленому тілі пониже черева вчула пронімаючий біль.

— Йой! — скочили останні сили...

І нагло під рукою холодний наган. І не вона — інстинкт підняв його...

— Бррах! — гримнув стріл. Відгомін упав на стіни важко, мов розіцхнути їх хотів.

Ванька піднявся на коліна і з розколеною головою неддало гримнув на ліве рамя. По витріщених божевільно очах стікала чорна кров і ховалася струйкою в брудну солому.

Влетіло чотирох червоноармійців. Здивовано гляділи по хаті. Не знали, що сталося.

Але потім Міша, що з пляшкою перший вбіг, верескнув:

— Вона, сволоч, убіла єво!...

Підскочив до неї і з цілою силою пляшка впала на голову. А потім чоботом згори на обличе...

Кров бризнула по холяві.

Мутні очі набігали кровю, робилися маленькі, а він топтав і цідив крізь зуби:

— Ти... Ти... Сволоч... Ти... Я... Вана...

Хрускотіли кости під обцасами...

Жива кров і спалений порох смерділи, синьою хмаркою билися під стелею, верталися і знов лягали на землю...

Полумя свічки підскакувало і гойдалося, як на пружинах — а з кута висунувся чорний, худий жах.

Дурними очима дивився на хату — обіймив їх і незугарними, великими лапами випхав їх за двері...

МІТИНГИ ВІДДІЛІВ У.Н.СОЮЗА

ПАТЕРСОН, Н. ДЖ. Тов. ім. Тараса Шевченка, від. 64, повідомляє своїх членів, що місячний мітинг відбудеться в суботу, 3-го травня, в годині 7:30 вечером, під ч. 435 Main St. Просить ся привести нових кандидатів в члени. Взивається усіх членів прибути і забрати тікети на пікнік 25 травня. Небезусловно кождий член мусить взяти два тікети. — Іван Варволяк, предс.; Ігнатій Нічка, кас.; Василь Матвіїв, секр.

БРИДЖПОРТ, КОНН. Тов. Українська Січ, від. 59, повідомляє всіх своїх членів, що місячні збори відбудуться в суботу, 3-го травня, в годині 7:30 вечером, в гали церковній, 34 Beach St. Просить ся всіх членів приходити на збори і привести з собою нових членів. Довгуючі члени нехай прийдуть і вирівняють свої залеглости, бо товариство не буде більше кредитувати, як два місяці. — Юсиф Підлуський, предс.; Іван Ганва, секр.

ГОЛОСИ ЧИТАЧІВ

ПАМЯТИ ВИТОВТА ВЕЛИКОГО.

З приємністю довелося мені прочитати в „Свободі" статтю про 500-літну річницю смерти великого литовського і українського князя, Витовта Великого. Знаю, що його імя є дороге не тільки Литовцям, але записалося воно дуже гарно й на сторінках української історії.

Ось тому бажав би я додати ще й від себе кілька слів. Я належу до Українсько-Литовсько-Білоруського Союза в Америці й бажав би звернути увагу всіх симпатиків обеднання тих трох народів, щоби вони використали память про Витовта Великого для обеднання литовських, українських і білоруських імігрантів для боротьби з спільними національними ворогами.

Витовт освободив у своїм часі українські землі з татарської неволі. Україна, яка була злучена з Литвою, не відчувала ніякого поневолення, а українська мова й письменство були шановані в самій Литві як на Україні. Витовт був людиною ученою, говорив ріжними мовами, а між иншим і мовою українською. Дбав про культуру, а побудований ним у Вильні костел св. Анни так очарував в 1812 р. своєю красотою Наполеона, що він, оглядаючи цей костел підчас походу на Москву, висказав такі пропамятні слова: „Ах, коби то я міг на своїх руках перенести цей костел до Парижа". Витовт був великим політиком і дипльоматом. Свою утечу до хрестоносців використав на це, щоби навчитися німецької мови та воєнної штуки. А потім розгромив під Грунвальдом і Таненбергом хрестоносців при допомозі литовських і українських жовнірів.

Витовт добачував добре ту небезпеку, яка грозить Литві з боку Польщі. Він знав, що Польща є найбільшим ворогом незалежної Литви. Польща й допустилася скритовбиства висланників, котрі везли королівську корону для Витовта. А саму корону перевезла до Кракова. Ця подія так поразила Витовта, що він, довідавшися про те, захорів і зараз таки помер. Сталося це 27 жовтня 1430 р.

Витовт був шляхотною людиною і розумним та поступовим володарем. Він признавав своїм провінціям автономні права та, держався парляментарної системи правління державою.

Для Литовців є він символом литовського державного обеднання і великої віри в свої власні сили. Його державний розум вказує, що шлях до Соборної Литви веде до тісного союза Литви з Україною і Білорусю. А цього вже доволі, щоби використати його память для українсько-литовсько-білоруського зближення.

Казис Відікавсказ,
Филаделфія, Па.

З УКРАЇНСЬКОГО ЖИТТЯ В АМЕРИЦІ

НЮ ЙОРК, Н. Й.

З діяльности Українського Републиканського Клюбу.

Український Републиканський Клюб це молода організація і, признаємо, дещо спізнена, бо її початок повинен сягати трицять літ назад, до часів першої української еміграції в Злучені Держави. Ми, сини недержавної нації, не розуміли і не доцінювали політичної сили, яка кермує і порядкує збірним життям людей, а все були в її руках сліпим знаряддям. І коли з одного боку наше політичне незрозуміння можна пояснити браком власної держави, то з другого боку можна певно твердити, що брак політичної зрілости був і є причиною нашої недержавности.

Останніми роками запримічуємо все більше зацікавлення серед нашої еміграції політичними питаннями і навіть бачимо охоту і спроби брати активну участь в політичнім торзі, а не лишень бути на нім мертвим крамом.

Наші громадяне стають повними американськими горожанами, закладають клюби, републиканські й демократичні, беруть організовану участь в голосованню й виборах.

Вже ті малі спроби переконують нас цілковито, що через політичний клюб, хочби навіть малий, ми далеко скорше знайдемо доступ до впливових людей, ніж через сотки повних жалю і благання петиції.

Політика не знає сентиментів. Вона служить тим масам, які вона репрезентує. Вона не сміє зробити ніякої уступки другому лише під репресією. А силу, якою ми можемо натискати на більше чи менше впливових людей, ми можемо скупчити лише в своїх політичних клюбах. Через них ми не тільки можемо поліпшити своє положення в Америці, але також зможемо богато помогти нашим братам у старім краю у їх змаганнях до самостійности.

Укр. Реп. Клюб цього місяця прийшов в посідання власного льокалю. 4-го мая с. р. в неділю о годині 5-тій попол. відбудеться святочне відкриття цього льокалю. Крім українських бесідників запрошено трох Американців. Крім офіційної части, яка вставлена в середину програми, будуть танці і забави. Вступ вільний.

Клюб постановив повести агітацію за вписування нових членів. Він постановив пренумерувати всі важніші українські часописи й журнали зі всіх закутків світа, як також важніші журнали американські. В слідуючім місяці заряд урядить ряд відчитів на ріжні політичні теми. Зі своїм зростом Клюб навяже зносини з другими клюбами.

В останніх роках републиканська партія веде інтензивну акцію в ціли скріплення своїх позицій в стейті Ню Йорк. Їх успіхи бачимо на кождім кроці. Недалека будучність може принести далекосяглі зміни. Вона потребує нас, а ми її.

Е. Ляхович, секретар.

З МУЗИКИ.

Зприводу концерту Романа Придаткевича.

Минулої неділі відбувся в Тавн Гол, одній з кращих концертових галь Ню Йорку, концерт Романа Придаткевича, відомого нашому громадянству скрипака. Не буду згадувати про артистичну сторону концерту, бо про це заговорить певно дехто з наших музиків. А дотого подаємо на іншім місці американські фахові рецензії, з яких читачі можуть виробити собі самі осуд. Читаючи їх, треба памятати, що отсе є перший публичний виступ нашого скрипака в Америці, коли не брати під увагу його виступів на українських концертах. Американська публика не чула досі про його гру, ні не знали про нього американські критики. Взявши це під увагу, треба уважати американські критичні замітки за дуже прихильні.

Можна було надіятися, що коли наш скрипак був добрим і цікавим для американських музичних критиків, то річ ясна сто разів цікавішим повинен він бути для нашої публики. Тимбільше, що отсе на великій нюйорській сцені виступав він ще й як український композитор. Була отже нагода виявити нашу, так голосно оспівану, любов до пісні й музики. Можна було її звеличати присутністю на концерті, який мав місце в самім центрі Ню Йорку, й в одній з найкращих галь. Можна було задивувати чужинецьких репортерів і тих чужинців, котрі були на концерті, не своєю самореклямою про нашу музикальність і велику культуру, а своєю участю на концерті. Та так, на жаль, не було. Самі нюйорські Українці могли були заповнити галю по береги, колиб яка пятьдесята частина Нюойрчан дійсно інтересувалася культурними проявами. І околиця повинна була дописати, хоч ніде правди діти, вона дописала без порівнання краще як самий Ню Йорк. Вислід був такий, що публики було рішучо замало й хто знає, чи такий гарний концерт не принесе ще фінансового недобору.

Відсутність наших людей на того рода концертах є дуже поганим явищем. Бо вона є доказом, що в нас є великі культурні недомагання. Ми не відчуваємо ще культурної насолоди з того рода атракцій. Ми не маємо ще виробленого артистичного смаку. Ми є ще далі сирою іміґрацією, яка набрала дещо культурної політури, але їй до дійсної культури ще дуже далеко. Це відноситься до всіх нас, а головно до тих, що вважають себе інтеліґентами головно на тій підставі, що покінчили вищі школи в краю чи тут в Америці.

В нас дуже часто можна почути такі замітки: Не піду на концерт, ро я на музиці не розуміюся. Або: Як то можна висидіти дві години на концерті й слухати ввесь час гри на скрипці чи на пяні.

Хто не полізе в воду, той не навчиться пливати. Хто не ходить на концерти, той не навчиться відчувати благородного впливу, який має на людей музика. Богато наших людей було би в краю не взяло до уст помідорів чи селерів. І тут вони їм не смакували, як прийшлося їх перший раз їсти, а тепер вже не можуть без них обійтися. Подібне є і з музикою.

Культурні люде ходять на концерти, бо такі концерти є для культурних людей духовою поживою й насолодою.

А й національний обовязок наказував би нам поперти свого чоловіка й свою штуку. Та ми не зробили ні одного ні другого. І то не зробили в такім випадку, де за свій труд і гріш були би дістали щедру нагороду.

Заключення з того таке: **Подібний випадок не повинен вже більше мати в нас місця. Коли самі не хочемо йти на такі концерти, так посилаймо своїх дітей. Хай хоч вони стають культурними людьми.**

Л. М.

MUSIC.

I.

UKRAINIAN VIOLINIST DISPLAYS TALENTS IN SUNDAY RECITAL.

By Grena Bennett.

Roman Prydatkevytch, a young violinist from the Ukraine, gave his initial New York recital yesterday afternoon in Town Hall. He has been a member of the local music colony for about six years, and in that time has studied earnestly and tutored ambitious young fiddlers.

His programme yesterday consisted of Kreisler's transcription of Sicilienne and Rigaudon by Francoeur, E. E. major Sonata by Bach, concerto by Mendelssohn, his own arrangement of folksongs from Ukrainia and pieces by Tshaikovsky, Ravel, Burleigh and others.

He made a favorable impression by reason of his unaffected style and good taste, his sincere adherence to the score and a scholarly performance of that part of the programme heard by this reviewer. A number of members of the Ukrainian Society attended the event.

New York American, April 28, 1930.

II.

RECITAL BY UKRAINIAN.

Roman Prydatkevytch, Violonist, Makes His New York Debut.

Roman Prydatkevytch, Ukrainian violinist, appeared in his first New York recital yesterday afternoon at the Town Hall. His program began with a short item, the Francoeur-Kreisler "Sicilienne and Rigaudon," and included his own interesting Ukrainian folksongs and arrangement of Wendt's Zulu love song. The remainder of the recital was occupied with Bach's sonata in E, the Mendelssohn concerto and shorter pieces by Tchaikovsky, Ravel and Burleigh.

Mr. Prydatkevytch played musically and sincerely and with a feeling for phrase and melody. A manner of connecting notes by sliding away from the lower and lack of springing bowing made for a scarcity of variety, as did a general emotional lever without sense of climax.

The New York Times, Monday, April 28, 1930.

III.

ROMAN PRYDATKEVYTCH.

Roman Prydatkevytch, a young Ukrainian violinist who made his New York debut in a recital at Town Hall yesterday afternoon, came to his task panoplied with a technical armament quite above the average. His tone was firm, pure and vibrant, the intonation admirably secure, and all mechanical difficulties of finger and bow were met without seeming effort.

The ease and accuracy of this playing, combined with the unassuming, conscientious manner of the artist and the taste and refinement of his style established a bond of symphaty between him and his audience. In fact, Mr. Prydatkevytch had everything in his favor, except the quintessential vital spark, without which the finest equipment is shorn of elocuence. Devoid o flame, poetic depth or particular interpretative skill, he might provoke interest on account of the immaculate quality of his serious workmanship, but could not become emotionally communicative or more than superficially expressive.

With Victor Ziber at the piano, the newcomer was heard in the Francoeur-Kreisler "Sicilienne and Rigauden," Bach's accompanied "Sonata in E Major," Mendelssohn's Concerto, Tschaikowsky's "Serenade melancolique." Ravel's "Piece en forme de Habanera," Cecil Burleigh's "Imps," his own arrangement of Theophil Wendt's "Zulu Love Song," and a group of original compositions based on Ukrainian folk songs. These works were performed on a particularly noble Sanctus Seraphin violin made in 1749.

The Evening World, April 28, 1930.

IV.

UKRAINIAN VIOLINIST GIVES DEBUT RECITAL IN TOWN HALL.

Roman Prydatkevytch Offers Bach and Mendelssohn Works.

Roman Prydatkevytch, Ukrainian violinist, made his New York recital debut yesterday afternoon in Town Hall, where Bach's sonata in E major and the Mendelssohn concerto were the principal numbers of a program, accompanied by Victor Ziber.

The violinist, who was born near Lemberg, studied in Vienna with Svertka and Sevcik, served in the Austrian army during the war and played in various central European cities in the first postwar years, has been living here for seven years, although this was his first local recital appearance. He played, for the most part, with technical effectiveness, and the neatness and deftness of his execution of rapid passages was one of the best features of the recital. His tone, however, while usually of good quality, had moments of a slight dryness or opacity, and while Mr. Prydatkevytch played spiritedly, although not at all times, his interpretations needed more emotional intensity, more variety of color and volume to provide unflagging interest.

Four shorter pieces, including his own arrangement of Theophil Wendt's Zulu Love Song, followed by his own settings of Ukrainian folksongs, completed Mr. Prydatkevytch's program, which was heard by a far-sized audience.

F. D. P.

New York Herald Tribune, April 28, 1930.

ЗАЗИВ ДО НАЦІОНАЛЬНИХ ПОЧУВАНЬ УКРАЇНЦІВ

з Ню Йорку, Бруклина, Стейплетону, Йонкерсу, Джерзи Сіті, Нюарку, Пасайку, Патерсону, Елизабету, Елизабет-Порту, Бейону, Картерету, Перт Амбою і инших сусідних громад:

ПРИЙДІТЬ УСІ МАСОВО, РАЗОМ З МОЛОДІЖЮ УКРАЇНСЬКОГО ПОХОДЖЕННЯ ТОЧНО О ГОДИНІ 10-тій РАНО

В ЧЕТВЕР, 1-ГО ТРАВНЯ (MAY), 1930 РОКУ

НА ВЕЛИКИЙ ПАТРІОТИЧНИЙ

ЗДВИГ

НА МЕДИСОН СКВЕР, БРОДВЕЙ І 25 ВУЛ. В НЮ ЙОРКУ.

УКРАЇНСЬКА ДИВІЗІЯ

УСТАВИТЬСЯ НА РОЗІ ІСТ 25-тої ВУЛИЦІ І МЕДИСОН ЕВЕНЮ, ЗВІДТАМ ПІДЕМО ПОХОДОМ РАЗОМ З АМЕРИКАНСЬКИМИ ВЕТЕРАНАМИ НА

МАСОВЕ ВІЧЕ НА ЮНІОН СКВЕР

ЕКЗЕКУТИВНИЙ КОМІТЕТ:

К. Лисюк, М. Воробець, С. Демидчук, Л. Ковтун, М. Родик.

P. S. Діти не беруть участи в манифестації.

МОСКВА СУДИТЬ УКРАЇНЦІВ.

З дальшого допиту виявляється, що в Інституті Української Наукової Мови був створений відділ „Спілки Визволення України" під назвою „Інарак". Цю назву взято з повісти Винниченка „Соняшна машина", де так називалася також революційна підпольна організація.

Прок.: Хто підпирав Інарак?

Крив.: Він спирався на своїх членах.

Прок.: Хоч раз постанова Інараку провалилась чи ні?

Крив.: Може провалилась.

Прок.: Чи можна зробити висновок, що Інарак хотів бути організацією, яка мала мати вплив на підбір робінтиків для Інституту?

Крив.: Так.

Прок.: З якою метою підбиралося людей?

Крив.: Основним нашим завданням була організаційна робота.

Прок.: На що надіялись Інараківці особисто для себе, коли буде повалена радвлада?

Криванюк: Не думали про те.

Прокуратор читає з зізнань: „Інарак це обєднання українських інтелігентів, що по створенню У. Н. Р. надіялись дістати державну посаду". Значить ви боролись за теплі містечка. А яким шляхом ви гадали повалити радвладу?

Вивязується розмова, знана вже з попередніх допитів про повстання та інтервенцію.

Допит переходить до державного обвинувача Ахматова.

Ахматов: Ви говорили, що до Петлюри ви ставилися негативно?

Криванюк: До петлюрівщини, Петлюри я не знав.

Ахматов: В мешканні Старицької-Черняхівської в 1926-му році ви були?

Криванюк: Тоді, коли то там вставали?

Ахматов: Еге-ж.

Криванюк: Ні, не був.

Ахматов: А все-ж таки знаєте, що там вставали.

Криванюк: Ні, то я вже тут про те почув.

Ахматов: В Інараку ви мали яку кличку?

Криванюк: Бородай.

Ахматов: Ще які клички були?

Криванюк: Холодного називали Горячим.

Ахматов: Як ви думали, коли саме не буде радянської влади? Чи вона пропаде шляхом революції, чи може ви винайшли нові методи.

Криванюк: Ні, ніяких нових методів не винайшли.

Після того підсудного допитував оборонець Буковський, а дальше допит переходить до суду. Голова суду намагається висвітлити вступлення підсудного Криванюка до Інараку, зглядно до СВУ.

Голова суду: Чи не мігби я зробити такого висновку, що підсудний Холодний дав вам відчути, що як ви не вступите до Інараку, то мусите піти з посади?

Криванюк: Ні, так не можна.

Голова суду: Але перед вами стояла така альтернатива

Криванюк: Ні, мене ніхто не міг звільнити з посади крім Академії.

Голова суду: А однакож ви у своїх зізнаннях написали: „перед мною стояла альтернатива вступити до Іраку або покинути службу". Це місце з ваших зізнань не відповідає дійсности?

Криванюк: Ні.

Допит підсудного Шарка.

Вчитель математики, редактор словників в Інституті Української Наукової Мови.

Допитує прокуратор Якимишин.

Прок.: Коли і при яких обставинах ви вступили до контрреволюційної організації СВУ?

Шарко: 1927-го року.

Прок.: Ви вступили до цеї організації як вона вже іствувала?

Шарко: Ні.

Прок.: Значить ви були основоположником?

Шарко: Так.

Прок.: Хто вас завербував?

Шарко: Не завербував, а сказав мені Холодний.

Прок.: Чи знали ви програму і статут СВУ.

Шарко: Ні.

Прок.: Як це розуміти, що ви належали до організації і не знали програми СВУ.

Шарко: Про програму і статут я довідався на судовому слідстві.

Прок.: А чи знали ви, які завдання мала СВУ, а зокрема ваш осередок?

Шарко: Я не знав абсолютно.

Прок.: А в ваших зізнаннях ви писали: „обєднання свідомих Українців для боротьби з радвладою так в політичному як і в культурному відношенні". При помочі чого відбувалося те обєднання?

Шарко: При помочі чого...

Прок.: Чи агітація і пропаганда ідей СВУ мала бути тим чинником, що мав обєднувати свідомих Українців.

Шарко: Я не знав тоді.

Прок.: Ви когонебудь особисто намовляли до вступу до СВУ або принайменше говорили про СВУ?

Шарко: Міг бути один випадок.

Прок.: Чи мав Інарак вплив на підбор робітників до Інституту Української Наукової Мови?

Шарко: Мав, але тільки на робітників штатних.

Прок.: Яких людей притягав Інарак до Інституту?

Шарко: Свідомих Українців і певних з національного боку.

Прок.: За чиїми директивами проходила робота в Інституті?

Шарко: За директивами СВУ, але я тоді того не знав.

Прок.: Чи мала СВУ вплив на роботу в Інституті при укладанні словників?

Шарко: Ні, який могли мати вплив політичні ідеї на складання словників.

Прок.: Звідки ви брали терміни? З життя чи звідки інде?

Шарко: З життя і літератури.

Прок.: Боротьбу з інтернаціональними термінами вели в Інституті Наукової Мови?

Шарко: До деякої міри так. Такі терміни, які можна було зовсім добре заступити українськими, ми викидали.

Прок.: Та це дрібниці. Викиненням інтернаціональних термінів радвлади ви не повалилиб. У вас була инша мета. Ви хотіли біля Інституту обєднати своїх людей.

Шарко: Так.

Прок.: Ви знали про іствування аналогічних вашій організації других осередків в инших установах в Київі.

Шарко: Не знав.

Прок.: Чи обмірковувалось на ваших засіданнях питання про повстання й інтервенцію?

Шарко: Я не сказавби, що обмірковувалось. Говорилося про те, що можливе повстання. Такі чутки були в газетах.

Прок.: Чи не пригадуєте, в якій площині були розмови про недобитки петлюрівського війська, що перебувають на території одної з сусідних держав і утримуються на кошти тієї держави.

Шарко: Говорилося, але в якій площині, не памятаю.

Прок.: Чи була мова про повстання?

Шарко: Я-ж вам казав.

Прок.: У ваших зізнаннях ви писали: „Говорилося про перспективи української політики в майбутньому. Є думка в разі збройної інтервенції зробити активний виступ проти радвлади". Ви це підтверджуєте?

Шарко: Так, так.

Прок.: Повстання ставилось не як самостійне питання, але у звязку з війною та інтервенцією?

Шарко: Так.

(Дальше буде).

З УКРАЇНСЬКОГО ЖИТТЯ В АМЕРИЦІ

ДІТРОЙТ, МІШ.

Концерт проф. Ємця.

„Перебендя — старий, сліпий,
Хто його не знає?
Він усюди вештається,
Та на кобзі грає".

Так писав наш славний поет про Перебендю, про кобзаря; про того, що співав про долю й недолю України.

Загостив і до нас у Дітройт наш славний Кобзар, проф. Ємець. Загостив до нас з тим традиційним інструментом кобзою-бандурою, щоб і нам принести звуки зі степів.

Концерт був уряджений старанно, та, на жаль, не вийшов як треба, бо Українців прибуло на нього дуже мало. Простора самя маніфестувала „присутність" Українців порожними кріслами. Морально й матеріально концерт не вдався. Богато причин прийшлося чути про невдачу концерту. Всі, котрі завинили, або не прибули на концерт, знайшли якусь причину на це. Причин є богато, а між ними отсі: слабе розголошення концерту, богато товариств давали передтим свої концерти чи які инші підприємства, а також безробіття. Це мають бути причини, чому концерт не вдався.

Хтож на цім терпить? Терпить український загал, котрий не прийшов та не почув концерту, також терпить українська молодь, котра втратила нагоду почути гру на бандурі.

Та поминувши це все, то найбільше на цім потерпить проф. Ємець. Не знаю чи є богато чому дивуватися, що Українці віднеслися байдуже до цього концерту, бо, як бачимо, то до бандуристів все Українці відносилися байдужно. Видно, що місцеві Українці одідичили цю вдачу.

Шевченко також писав, що Українці любили слухати гру на кобзі, однак не дбали, що бандурист:

„Попід тином сіромаха
І днює, й ночує;
Нема йому в світі хати;
Недоля жартує
Над старою головою"...

Таксамо Українці не дбають про проф. Ємця. Видно, що не знають, що проф. Ємець є один з тих, що будять Україну.

М. Іванчук.

ЛІТЕРАТУРНО-НАУКОВИЙ ВІСТНИК.

Вже вийшла IV книга Літературно-Наукового Вістника з таким змістом: 1. Наталя Лівицька — Пристрасть; 2. Евген Маланюк — Голоси землі; 3. Е. Бражньов — Зелений шум; 4. Олівер Ови — Діра в пляні; 5. Ген. Омелянович-Павленко — Спомини; 6. Дм. Донцов — Маса і Провід; 7. Пилип Франк — Значіння сучасних фізикальних теорій; 8. І. Гончаренко — Сучасний французький театр; 9. Д-р А. Річинський — Свята Софія Київська; 10. О. В. — До міжнародного становища; 11. Бібліографія. 12. Нові книжки.

Ся книжка м. и. приносить актуальну статтю про переслідувану большевиками українську автокефальну церкву, її історію, ролю в громадськім життю України і значіння для нас. Книжки ЛНВ-ка можна набути в Ню Йорку в Січовім Базарі.

Ukrainian Booksellers, „Surma Book & Music Co.", 103 Ave. A, N. Y. C.